

Kostel sv. Petra a Pavla v Dolanech u Hlinců – historie.

Kostel sv. Petra a Pavla v Dolanech u Hlinců byl postaven pravděpodobně jako románský v 10. – 12. století n. l. a je považován za jeden z nejstarších v Čechách. Archeologickým průzkumem však bylo pod základy prokázáno starší pohřebiště a také to, že na tomto místě stávala ještě starší svatyně, na jejíchž základech byl současný kostel postaven. Některé archaizující prvky zdiva (druhotně zazděná románská hlavice, z románské patky sloupku /stejného průměru jako hlavice/ druhotně v baroku opracovaná kropenka, monolit okénka v západní stěně a kvádříky zazděné v současném zdivu) a odkryté základy románské věže bývalého kostela s typickým řádkovým románským zdivem z kvádříků toto nevyklučují, lze se domnívat, že osídlení původních Dolan a vznik kostela s původním pohřebištěm sahají až do doby **románské** (10. – 12. století n. l.), tedy do doby vlády Přemyslovců (880 – 1306). Lesnaté území strmých břehů nad řekou bylo osídleno již v pravěku. Stopy po keltském osídlení jsou zde velmi intenzivní v lokalitách Podmokel, Zvíkovce, Hradiště a Čilé.

Kostel je orientovaný, jednolodní, tvořený čtvercovým presbytářem a obdélnou lodí s vnějšími opěrnými pilíři šikmo diagonálně postavenými do rohů. Presbytář je od lodi oddělen hrotitým vítězným obloukem. Na jižní straně presbytáře stávala sakristie a oratorium, na severní straně stával objekt, který mohl být původní sakristií nebo později i márnici.

V roce 1874 je ve farní Chříčské kronice zmiňován havarijný stav „Dolanské zvonice“ nad středem kostela, resp. nad kůrem, která byla dřevěná, krytá šindelem. Nacházely se v ní dva velké zvony z roku 1553 a 1654, které byly odvezeny do Chříčského kostela sv. Jana Nepomuckého v roce 1878. Při opravě kostela v roce 1895 byla na západní straně střechy vystavěna nová sanktusová věžička, ve které byl umístěn pravděpodobně již jen jeden z malých zvonů ze Chříčské zámecké kaple. Ten se dnes zřejmě nachází ve zvoničce v Holovousích. Existence zděné věže byla potvrzena archeologickým průzkumem v západní stěně lodi kostela. Jednalo se o věž původního románského kostela, která byla odstraněna při jeho přestavbách buď na přelomu 13. a 14. století a nebo až při jeho celkové opravě v roce 1530.

Kostel stojí v krásném údolí řeky Mže (Berounky) zcela o samotě, uprostřed polí, v malebné poloze pod svahem, na němž se nachází několik domků. Přes řeku zde přecházela v minulosti zemská stezka. Přicházela od Zvíkovce a pod dvorem Hamouz procházela pod strání brodem přes Mži. Podle pamětníků existoval převoz v těchto místech do roku 1920. Zemská stezka pak pokračovala kolem kostela, míjela vpravo ležící bývalou tvrz pánů z Řebříka z období okolo roku 1300 a stáčela se přes brod pod bývalou panskou hájovnou k údolíčku Dolanského potoka, kudy pak směřovala dále k západu ke dvoru Ptyč, odkud pokračovala opět západním směrem a směřovala na Krašov.

Kostel byl farní až do 90. let 18. století, po zřízení lokálie na Chříči poklesl na filiální a ve dvacátém století pozbyl náboženského významu vůbec. Jako farní byl součástí různých vikariátů, nejčastěji a naposledy však kožlanského. V kostele sv. Petra a Pavla v Dolanech probíhaly bohoslužby a konaly se k němu za tímto účelem poutě, nejvýznamnější byly **29. 6. na sv. Petra a Pavla a 18. 8. na sv. Jáchyma.**

Ve starém popisu diecéze Pražské je zmiňován jako kostel farní mezi r. 1344 - 1350. Pány tohoto kostela jsou zmiňováni roku 1358 Habart z Dolan a Markwart z Řebříku. Za husitských válek zdejší kraj postihla četná tažení vojsk a kostel byl tedy zřejmě opuštěn.

Přestála-li fara Dolanská dobu husitskou, jistě vzala za své ve válkách švédských, jimiž byla krajina silně postižena. Hřbitov okolo kostela byl zasypan, kostel sám z části pobourán. Na počátku 15. století Dolany získali páni z Kolovrat na Krakovci. Kryštof z Kolovrat nechal sešlý kostelík, z něhož zbyly obvodové zdi, které drží dodnes, opravit a roku 1553 do něj dal pořídit zvon, tedy v době renesanční. Za třicetileté války opět kostel zchátral a tentokrát jej nechal opravit další pán panství, Vojtěch Hynek Týřovský a v roce 1684 daroval druhý zvon, tentokrát barokní. V době, kdy panství chříčské náleželo Lažanským, se dostalo kostelíku opět pozornosti, dalšího vybavení a oprav. Tehdy plnil funkci farního kostela pro vesnice Ptyč, Hlince, Studená, Holovousy a Chříč, neboť vlastní Chříčský kostel byl zámeckou kaplí a funkci lokálie získal až v roce 1785. Přesto se zájem o kostelík udržel až do 19. století, kdy byl ještě roku 1838 opraven. Definitivně se vývoj v neprospěch kostela zvrhl až v roce 1878, kdy byly zvony z kostela odvezeny do Chříče. V letech 1882 - 1895 byl kostel vydrancován a zpusťošen. Poslední známá oprava vně i uvnitř, včetně zbudování nové věže je známá z roku 1895. Kromě dvou už zmiňovaných zvonů visel na zdi v presbytáři, odděleném od lodi hrotitým vítězným obloukem, obraz světců, jimž byl zasvěcen kostel "Sv. Petr se loučí se sv. Pavlem", který vznikl v první polovině 18. století a nesl alianční znak Čermínů a Lažanských. Boční oltáře v rozvilinových rámech segmentově zakončené, shodné kompozice představovaly sv. Jáchyma a sv. Isidora. Z doby panství Lažanských pocházely cínové svícny s obdobným aliančním znakem lažansko-čermínským. Oba oltářiky byly obnoveny roku 1838 a obrazy zřejmě tehdy opraveny. Kromě kostelních lavic a dřevěného zábradlí před oltářem, střídme pozdně barokní kazatelny, není žádné vybavení zobrazeno. Vedle pravého oltáře visel na stěně památný kříž, na němž sv. Petr jest ukován.

Dolany jsou vedeny jako součást obce Hlince od roku 1870. Kostelík začal prudce chátrat v předválečném období a po 2. světové válce. zchátral natolik, že se stal zříceninou. V ústředním seznamu kulturních památek ČR je veden pod rejstříkovým číslem 39524/4-1269.

5. října 2000 schvaluje Zastupitelstvo obce Hlince na svém veřejném zasedání žádost o převod kostela s přílehlými pozemky do vlastnictví obce s cílem věnovat se obnově této významné kulturní památky.

